

מראי מקומות - סוכה

טז.

על אותו גדיש, וכשחוטט בו מלמטה למעלה עד שמגביה את החלל עד י', אין זו עשייתו שהרי אינו מתקן הסכך אלא הדפנות, ואין איסור תעשה ולא מן העשוי על הדפנות. והק' התוס' רי"ד (ומשמע דכן הוא ג"כ קו' הריטב"א), איך אמרי' דחוטט ממטה למעלה, הרי א"כ יוצא דהסכך שהי' מתחלה מסכך על החלל כבר הוסר מהגדיש, ומה שהוא עכשיו הסכך לא הי' סכך כלל מעיקרא, ונעשה מאליו, ולכאו' פסול משום תולמה"ע. ולכן ביאר הסוגיא דוקא באופן דחוטט ממעלה למטה, דהסכך שהי' מתחלה עדיין הוא הסכך (וע' בר"ן [ח: מדפי הרי"ף] שהבין כן בדעת רש"י). וע' בר"ן (שם) שכ' דאיכא מאן דמכשיר אפי' באופן דחוטט ממטה למעלה, ומשום דכל דבהדי סכך אפי' סמיך טובא סכך הוי, אלא דהשתא קליש לי' מלמטה.

וע"ע בשפת אמת שהביא עוד מח' בראשונים, דמשמע מדברי רש"י והרי"ף דאי"צ להיות הסכך נעשה לשם צל, וסגי בהא דהוא נעשה על גבי החלל, ואח"כ חוטט הגדיש לשם סוכה. אבל כ' דמשאר הראשונים והפוסקים מבואר דצריך להיות לשם צל מעיקרא, וכ"כ הריטב"א. וביאר השפ"א דעת רש"י והרי"ף, דס"ל דחטיטה בהשאר באמת נקרא עשוי של הסכך, וכמו דמשמע (לעיל טו) דנטילת נסר א' נחשב לעשוי של כל הסכך. ורק היכא דאין חלל כלל, וצריך לחטוט לעשות החפצא של סכך, בזה אמרי' שיש חסרון של תולמה"ע. אבל אם יש כבר סכך, אלא דהחסרון הוא דלא נעשה לשם צל, בזה י"ל דע"י חטיטת הגדיש חשיב כל הסכך כאילו נעשה לשם צל. אבל שאר הפוסקים חולקים ע"ז, וס"ל דצריך להיות כל הסכך נעשה בפועל לשם צל.

ד. המשלשל דפנות וכו' אם גבוה מן הארץ ג' טפחים פסולה פרש"י, דהיינו כדי שיזדקר הגדי בבת ראש. והק' הפני יהושע, אם אמרי' דמחיצה תלוי' אינה מתרת, א"כ מה שייך גוד אחית לעולם, ממ"נ, אם המחיצה למעלה מג', לא מהני משום דגדיים בוקעים בו, ואם למטה מג', אי"צ גו"א, דתיפוק לי' מדין לבוה. עוד הק', דאמאי לא אמרי' גם בפי תקרה דאינו יורד וסותם כיון דגדיים בוקעים בו. וכ' דחדא מיתרצא בחברתה, דעיקר ההלכה דגוד אחית נאמר לענין פי תקרה [כלומר, דמה דפי תקרה יורד וסותם הוא ע"י גו"א], וא"כ הלכתא הוא, וא"א לומר דגדיים בוקעים בו יפקיע את דינו. וגם מסברא לא שייך לומר פסולא דבקיעת גדיים, שהרי אין כאן מחיצות כלל, אלא ע"י פי תקרה הוי כאילו כולו סתום, אבל באמת אין כאן מחיצות, וממילא אין שייך לבטל מחיצות ע"י בקיעת גדיים. וע"ע בערוך לנר דכ' דהנפק"מ של הדין גו"א יהי' היכא שיש מחיצה על הקרקע ואינה גבוהה י', ולמעלה ממנה יש מחיצת י', ולכן אין שייך בקיעת גדיים כיון שיש מחיצה למטה, אבל אין בה דין מחיצה, ורק ע"י גוד אחית יורדת המחיצה שלמעלה ונעשה מחיצה גמורה על הקרקע.

א. מטה מטמאת חבילה ומטהרת חבילה דברי ר' אליעזר ביאר רש"י, דמטהרת חבילה היינו דאם טמאה היא, אין טבילה עולה לה אברים אברים אלא מתקנה ומטבילה. ויש לעי' בסברת ר' אליעזר, דלכאו' מה דאין המטה מטמאה ומטהרת אברים אברים לדעתו הוא, משום דס"ל דבאברים אין שם כלי עליו, וכמו דס"ל לת"ק היכא דנתפרק לפרקים קטנים יותר מארוכה וב' כרעים, דאז אין עליו שם כלי. אך א"כ קשה, למה טמאה כלל, הלא כל כלי דפקע ממנו שם כלי הרי שוב אין טומאתו עליו. ולכאו' התי' הוא ע"פ מש"כ המהרש"ל בתוד"ה מטה, לחלק בין אם דעתו לחזור ולחברה או לא, דאם דעתו לחזור ולחברה לא סלקא טומאתו, וא"כ י"ל דהב"ע דרוצה לחזור ולחברה, וממילא עדיין טומאתה עליה וצריך להטבילה דוקא בחבילה. אבל ע' במהרש"א (לעיל טו: תוד"ה בארוכה) דחולק על יסודו של המהרש"ל, וס"ל דאפי' אם דעתו לחברה אינה טמאה עוד (וע' קרני רא"ם דכ' בדעת המהרש"ל לחלק בין אם יכול לחברה בין אם דעתו לחברה), וצ"ע להמהרש"א איך לפרש שי' ר"א.

ב. סככה בבילאי כלים פסולה

פרש"י, דאע"ג דהשתא לא מקבלי טומאה, גזור בהו משום דמכלי קאתי. וע' ל' הרמב"ם (ה' ב') דכ' "וכן אם סיככה בשברי כלים ובליזותיהן פסולה, הואיל והיו מקבלין טומאה, שמא יסכך בשברים שעדיין לא טהרו". ולכאו' מבואר דהרמב"ם חולק על רש"י, וס"ל דטעם הדבר הוא דאולי ישתמש בשבר דלא נשבר כ"כ ועדיין "לא טהרו". וצ"ב, האם כוונתו לומר דבכה"ג עדיין מקבל טומאה אף שהוא עדיין טהור, או האם כוונתו לומר דאולי באמת עדיין לא נטהר מהטומאה שקיבל כבר? ולכאו' לשונו משמע דעדיין טמא הוא. וע' ט"ז (תרכ"ט, ב') שהביא מדברי המהר"ל שכ' דהדין ראווי לסכך' תלוי אם קיבל טומאה למעשה, ולא רק אם ראווי לקבל טומאה, והט"ז כ' דהכותב טעה בדעת המהר"ל, דבאמת הכל תלוי באם ראווי לקבל טומאה. וע' בנתיב חיים שם דביאר דכוונת המהר"ל הוא דאה"נ, ודאי רק כלים המקבלים טומאה פסולים לסכך, אבל שברי כלים, אף דאינם ראויים עוד לקבל טומאה, אבל אם שייך שיטמאו ועדיין טומאתן עליהן, א"כ פסולין לסכך אף דאינן ראויין עכשיו לקבל טומאה, דכיון דכל הדין פסול לסכך תלוי בקבלת טומאה, א"כ מסתבר לומר דרק אם טמא ממש יהיה פסול, אף דאין עכשיו ראווי לקבלת טומאה מחדש. אולם ע' בר' אברהם מן ההר (טו), דכ' כלשון הרמב"ם, ומבואר מדבריו דס"ל דגזרה הוא אטו כלים שלא נשברו כ"כ, ולדברינו הגזרה הוא שמא שברים אלו נטמאו ועדיין נשארו בטומאתם. וכן ע' בר' מנוח דפי' דברי הרמב"ם דגזר אטו כלים אחרים שעדיין יכולים לקבל טומאה.

ג. לא שנו אלא שאין שם חלל טפח במשך ז'

פרש"י, דאם יש חלל טפח, אהל הוא, ונמצא שיש שם סכך